

KALLAVERE
KESKKOOL

PÕHIKOOLI ÕPPEKAVA

LISA 10

Sotsiaalsained

SISUKORD

SOTSIAALAINETE AINEVALDKONNA ÜLDOSA

2. klass inimeseõpetus

3. klass inimeseõpetus

5. klass ajalugu

inimeseõpetus

6. klass ajalugu

inimeseõpetus

ühiskonnaõpetus

7. klass ajalugu

inimeseõpetus

8. klass ajalugu

inimeseõpetus

9. klass ajalugu

ühiskonnaõpetus

Ainevaldkond: SOTSIAALAINED**Valdkonnapädevus**

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonnakultuuri pärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

Ainevaldkonna õppeained (loetelu):

Ainevaldkonna õppeained on inimeseõpetus, ajalugu, ühiskonnaõpetus.

I kooliaste (tunnijaotus aineti ja klassiti)	II kooliaste (tunnijaotus aineti ja klassiti)	III kooliaste (tunnijaotus aineti ja klassiti)
2 klass inimeseõpetus 1 tund 3 klass inimeseõpetus 1 tund	5. klass ajalugu – 1 tund Inimeseõpetus – 1 tund 6. klass Ajalugu – 2 tundi Ühiskond -1 tund Inimeseõpetus – 1 tund	7. klass Ajalugu – 2 tund Inimeseõpetus – 1 tund 8. klass Ajalugu – 2 tundi Inimeseõpetus – 1 tund 9. klass Ajalugu – 2 tundi Ühiskond - 2 tundi

Ainevaldkonna kirjeldus:**ajalugu**

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajaloõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatusest ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.

Põhikooli ajalooõpetus algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooaga. Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimsusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;

- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;

- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;

- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;

- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;

- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja

hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste saavutatuse taset kirjeldatakse ajaloo õpetamise eesmärkidena kooliastmeti.

Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemisetagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja nähtuste käsitlemist erinevates allikates.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

Püsivalt tuleb pöörata tähelepanu õpioskuste arendamisele. Ainekava annab õpetajale vabaduse otsustada teemade käsitlemise sügavuse üle.

ühiskonnaõpetus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest.

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne. Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aina. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koeksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Oluline on pöörata tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus.

Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse

reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm.

inimeseõpetus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuse avalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisharjumused jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite või riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, keheline aktiivsus jms.

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas

	toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.	
Lõimingu korraldamine ainevaldkonnas:		
Üldpädevuste kujundamine	Lõiming ainevaldkondadega	Läbivad teemad
<p>kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;</p> <p>2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;</p> <p>3) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma</p>	<p>Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.</p> <p>Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut iseendaga, eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväärsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest.</p> <p>Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused</p>	<p>1) elukestev õpe ja karjääri kujundamine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid valikuid;</p> <p>2) keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele;</p> <p>3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele;</p> <p>4) kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte-</p>

<p>nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme;</p> <p>4) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;</p> <p>5) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat</p>	<p>aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisesse lõiminguga</p>	<p>ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;</p> <p>5) teabekeskond ja meediakasutus – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskonda, suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, tunnustab autorlust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmärgi ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskonnas;</p> <p>6) tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;</p> <p>7) tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima</p>
---	--	---

<p>suhtlemisviisi;</p> <p>6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõendus põhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt;</p> <p>7) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust;</p> <p>8) digipädevus – suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka</p>	<p>taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad.</p>	<p>tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;</p> <p>8) väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.</p>
---	---	---

<p>kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväarsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.</p>		
--	--	--

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: 1	Klass: 2	Tundide arv: 1
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):		
<p>Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi.</p>		
Õpitulemused:		
Teemad: mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.		
Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused:		
Kuulamine, kõnelemine, arutelu, võrdlemine, rühmitamine, paaristöö, õppemäng.		
Õppesisu:		
Teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. Käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.		
Põhimõisted:		
Mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.		
Digipädevused:		
Digivahendeid kasutatakse info otsimiseks, kogumiseks ja esitamiseks. Saadud teavet rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja arvamust avaldades. Digitaalset sisu luuakse või koostatakse kooskõlas autoriõigustega ning osatakse kasutada digivahendeid individuaalses ja ühisloomes. Suurendatakse teadlikkust digivahendite rakendamisega kaasneva võivatest terviseriskidest ja interneti turvalisusest.		

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: 1	Klass: 3	Tundide arv: 1
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):		
Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi.		
Õpitulemused:		
Teemad: mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.		
Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused:		
Kuulamine, kõnelemine, arutelu, võrdlemine, rühmitamine, paaristöö, õppemäng.		
Õppesisu:		
Teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. Käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.		
Põhimõisted:		
Mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.		
Digipädevused:		
Digivahendeid kasutatakse info otsimiseks, kogumiseks ja esitamiseks. Saadud teavet rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja arvamust avaldades. Digitaalset sisu luuakse või koostatakse kooskõlas autoriõigustega ning osatakse kasutada digivahendeid individuaalses ja ühisloomes. Suurendatakse teadlikkust digivahendite rakendamisega kaasneva võivatest terviseriskidest ja interneti turvalisusest.		
Kooliastme lõpuks omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpilane:		
<ol style="list-style-type: none"> 1) Leiab kaardilt Eesti ja kodukoha; 2) tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümbolikat; 3) nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva; 4) teab, kes on Eesti Vabariigi president; 5) teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku; 6) kirjeldab enda huvisid ja tegevusi; 7) põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda; 8) toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada; 9) sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidega; 10) seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega; 11) nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevat kohustusi; 12) kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest; 13) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas; 14) toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida; 15) põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust; 		

- 16) demonstreerib õpituatsioonis üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist;
- 17) tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid;
- 18) kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist;
- 19) märkab liiklusohlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks;
- 20) loetleb erinevaid teabeallikaid;
- 21) leiab infot erinevatest allikatest;
- 22) võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest;
- 23) kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte;
- 24) selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel;
- 25) teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi;
- 26) selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust;
- 27) teab, et vägivaldal on eri vormid;
- 28) selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua;
- 29) teab abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald;
- 30) demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral;
- 31) võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt;
- 32) selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja;
- 33) toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest;
- 34) nimetab mõningaid haiguste tunnuseid;
- 35) toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust;
- 36) toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve;
- 37) planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult;
- 38) selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste; 39) teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi;
- 40) teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine;
- 41) hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine.

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ajalugu
Kooliaste: 2	Klass: 5	Tundide arv: 1
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused): Ajaloo algõpetuse peamine eesmärk on huvi äratamine ajaloo vastu ning ajaloo õppeks tarvilike teadmiste ja oskuste kujundamine. Õppetöös kasutatakse erinevaid ajalooallikaid ning minevikust jutustavaid pilte, lugusid, filme jne. Õpilased tutvuvad ajaloo põhimõistetega ning kujundatakse ja arendatakse mitmesuguseid oskuseid: ajas orienteerumine, oskus töötada erinevate ajalooallikatega, funktsionaalne kirjaoskus, küsimuste esitamine ning neile vastamine, informatsiooni hankimine ja selle usaldusväärsuse hindamine, koostööoskus ja loovus, kasutatakse ajaloolast sõnavara. Arutletakse mineviku erinevate esituste ja tõlgenduste üle. Õpitakse kasutama ajatelge ja ajalookaarti ning täitma kontuurkaarti, koostama lühijuttu, teksti põhjal kava. Korraldatakse õppekäike, osalemisi muuseumi- ja arhiivitundides. Ainekavaga taotletakse kolme peamist eesmärki: toetada ajalooõpetuse nõ lähemalt kaugemale liikumise printsiipi (kodukoha ajaloo tundmine ja kohaliku kultuuripärandi väärtustamine); erinevate õpioskuste kujundamine ning ajaloolaste teadmiste ja pädevuste omandamine.</p>		
TEEMA: Ajaarvamine.		
Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase: sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine; • kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus; • leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; • väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu. 		
Põhimõisted:		
eKr, pKr, sajand, aastatuhat, ajatelg, Rooma number, araabia number		
Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):		
matemaatika: arvandmed loodusõpetus: pinnavormid ja pinnamood kirjandus: jutustamine		
TEEMA: Ajalooallikad.		
Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest; • töötab lihtsamate allikatega; • kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas. 		
Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):		
kirjandus: lugemine ja jutustamine		
TEEMA: Eluolu.		
Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu; • leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; • väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; kasutab ajalookaarti. 		

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

kirjandus: lugemine ja jutustamine
kunst: ürgaja maalikunst

TEEMA: Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud.

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas.

Õpitulemused:

- kirjeldab mõnda minevikusündmust, inimeste eluolu minevikus; leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; kasutab ajalookaarti.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

eesti keel: tekstiloome
kirjandus: lugemine ja jutustamine
tehnoloogiaõpetus: tehniline joonis

TEEMA: Jõelähtme kihelkond, Kallavere ja Maardu.

Revala muinasmaakonna jagunemine muinaskihelkondadeks.
Jõelähtme kihelkonna mõisad. Maardu mõis.
Jõelähtme kirik
Kallavere küla
Kihelkonna alad tänapäeval.

Õpitulemused:

- oskab paigutada Jõelähtme kihelkonna ja Kallavere kogukonna ajaloos olulisi sündmusi ajateljele;
- teab Maardu mõisa ajalugu
- Teab Jõelähtme kiriku ajalugu
- teab Kallavere küla ja kooli tähtsust Maardu linna sünniloos

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

kirjandus: lugemine ja jutustamine
eesti keel: tekstiloome

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: 2	Klass: 5	Tundide arv: 1
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):</p> <p>Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, integreerides õppesisu kõigis kooliastmeis. Inimeseõpetus toetab õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldnimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, vastutustunne ning õiglus.</p> <p>Õpetus on inimeseõpetuses isiksusekeskne, rõhk on väärtuskasvatusel. Õpetuses liigutakse tervikliku mina poole ning situatiivselt vahetu ümbruse tajumiselt ühiskonna sotsiaalsele tunnetusele. Väärtustatakse tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, positiivse minapildi kujunemist ning üldnimlikke väärtusi. Inimeseõpetuse ainesisu toetab turvalise koolikeskkonna saavutamist ning eetiliste, vastutustundlike ja aktiivsete kodanikuühiskonna liikmete kujunemist. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.</p> <p>Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamast keerukamaks, ent peavad aine eesmärkidest lähtuvalt olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentriline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust seoses;</p> <ul style="list-style-type: none"> • endasse positiivse suhtumise ja tervikliku mina kujundamisega; • arenguülesannete ja nendega toimetulekuga. 		
<p>Õppesisu:</p>		
<p>TERVIS</p> <p>Tervis</p> <p>Tervise olemus</p> <p>Tervise aspektid: füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis.</p> <p>Tervist mõjutavad tegurid - eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid.</p> <p>Mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad.</p> <p>Stress</p> <p>Stressiga toimetulek.</p> <p>Meedia osa tervisega seotud otsustes.</p> <p>Terviseteemalised veebilehed.</p> <p>Tervislik eluviis.</p> <p>Tervist toetavad tegevused: tervist toetav toiduvalik, füüsiline aktiivsus, uni ja puhkus.</p> <p>Turvaline elukeskkond (sh meedia) ja tervislik eluviis</p> <p>Keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen).</p> <p>MURDEIGA JA KEHALISED MUUTUSED</p> <p>Murdeiga elukaares</p> <p>Murdeea olulisus</p> <p>Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused.</p> <p>Igäühel oma tempo.</p> <p>Toimetulek muutustega.</p> <p>Suguline küpsus ja soojätkamine. Viljastumine, rasedus, lapse sünd.</p>		

Muutustega seonduvate kehaosade ja elundite nimetused ja toimimise põhimõtted, sh sugurakkude valmimise seos lapsesaamisvõime ja seksuaalsusega.

Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine.

TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE

Riskikäitumine ja selle liigid (sh terviseriskid).

Ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis, sh tule-, vee- ja elektriohutus.

Riskikäitumist ennetavad ja soodustavad tegurid.

Reeglid ja normid.

Seadused (sh liiklusseadus).

Reeglite ja normide vajalikkus.

Meedia (sh reklaami) mõju otsustele.

Meediaohud ja nende vältimine ning abi saamise võimalused.

Usaldusväärsed infoallikad.

Infootsing (sh terviseteealine) usaldusväärsetest infoallikatest

Internet, selle turvaline kasutus.

Interneti ohud ja võimalused.

Autoriõigused. Autoriõiguste seadus. Autoriõigused ja õpilane.

Uimastid

Uimastite kahjulik mõju tervisele, otsustele ja käitumisele.

Tervislikud valikud.

Illeegaalsed ja legaalsed uimastid.

Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seotud riskid tervisele.

Kofeiini ja/või teisi erguteid sisaldavate jookide (sh kohv, energijaogid, energiavesi) mõju tervisele (sh sõltuvuse võimalik kujunemine).

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused (sh sotsiaalsed toimetulekuoskused vägivalja ja uimastiennetuses).

Oskus öelda "ei".

"Ei" ütlemise ja väljendamise viisid.

Otsused/Otsustamine. Otsuste tagajärjed.

Vastutus oma otsuste eest.

Kaaslaste mõju otsustele

Koolikiusamine. (füüsiline, verbaalne, kaudne küberkiusamine).

Kiusamisega hakkamasaamine ja abi saamise võimalused.

HAIGUSED JA ESMAABI

Haigused: nakkus- ja mittenakkushaigused, viirushaigused.

Haigestumise põhjused.

Haigestumise vältimise viisid.

Õnnetused.

Õnnetuste vältimine.

Esmaabi.

Abi kutsumine.

Õpitulemused:

Selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid.

-nimetab tervist mõjutavaid füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid tegureid

Seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks).

-nimetab mõõdetavaid ja hinnangulisi tervisenäitajaid;

-selgitab, kuidas erinevad tervisetegurid tervist mõjutavad.

Teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid.

-mõistab reklaamide eesmärke,
 -eristab arvamust faktist.
 Toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist.
 Toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust.
 Selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust.
 Nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi.
 Toob näiteid erinevast arengutempost murdeas.
 Toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumises:
 -Riskikäitumine on käitumine, kui rikutakse teiste inimeste ja/või ühiskonnas kehtivaid reegleid ja norme nii, et sellise käitumise tagajärjed on kahjulikud inimesel endale (nt terviseriskid) ja/või teistele (nt vägivald).
 Selgitab, miks on normid, sh liikluseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid.
 Toob näiteid meediaga seotud ohtudest
 Teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine.
 Otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest terviseemalist infot, järgides autoriõigust.
 Kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele.
 Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.
 Toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist.
 Demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi.

Põhimõisted:

Tervis: füüsiline, vaimne, sotsiaalne. Tervist mõjutavad tegurid - eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid.
 Mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad.
 Stress. Stressiga toimetulek.
 Meedia osa tervisega seotud otsustes. Terviseemalised veebilehed.
 Tervist toetavad tegevused: tervist toetav toiduvalik, füüsiline aktiivsus, uni ja puhkus. Tervislik eluviis. Keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen).
 Murdeiga elukaares
 Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused. Suguline küpsus ja soojätkamine.
 Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine.
 Riskikäitumine. Ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis. .Seadused Meedia. Meediaohude vältimine.
 Usaldusväärsed infoallikad. Autoriõigused.
 Uimastid.
 Otsused/nende tagajärjed. Vastutus. Koolikiusamine.
 Haigused: nakkus- ja mittenakkushaigused, viirushaigused.
 Õnnetused. Õnnetuste vältimine.
 Esmaabi. Abi kutsumine.

Digipädevused:

Kasutab digiseadmeid info leidmisel ja tööde esitlemisel.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)

<https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pagelid=211453879>

Praktilised tööd:

<https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pagelid=211453879>

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ajalugu
Kooliaste: 2	Klass: 6	Tundide arv: 2
Õppeaine kirjeldus:		
<p>Muinasaja käsitlemisel kinnistatakse õpilase oskust orienteeruda ajas, tunda ja kasutada kontekstis ajaloomõisteid, näha põhjuse-tagajärje seoseid, arendada erinevaid õpioskusi (nt analüüsioskus) jne. Eesti ning kitsamalt kodukoha ajalooa tutvumine loob käsitletavate teemade ja paikadega isikliku seose.</p> <p>Õpilasel kujuneb oskus orienteeruda ajaloolises ajas, oskus leida, analüüsida ning mõista seoseid ning mõtestada ajaloolise keskkonna kujunemist, nt miks kujunesid tsivilisatsioonid just suurte jõgede ääres või miks võeti kasutusele kiri. Kujuneb oskus töötada ajalookaardiga ning täita kontuurkaarti.</p> <p>Antiikajaloo kaudu puutub õpilane kokku uute mõistetega, mille tundmine ja kontekstis kasutamine laiendab õpilase oskussõnavara. Sõnavara rikkus on omakorda mõtlemise alus. Töötamine erinevate allikate ja kaartidega võimaldab arendada õpilase funktsionaalset kirjaoskust, oskust teha järeldusi, luua seoseid ning kriitiliselt hinnata erinevate allikate usaldusvärsust.</p>		
TEEMA: Muinasaeg.		
<p>Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine</p> <p>Ajalugu ja ajalooallikad, kuidas allikmaterjale tõlgendada</p> <p>Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus.</p> <p>Kiviaja inimese tegevusalad. Põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutuselevõtmine,</p> <p>Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli küla, Kunda.</p> <p>Muinasaeagsed mälestised – kalmed ja asulakohad – ning arheoloogilised leiud. Kodukoha inimasustus muinasajal.</p>		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; • näitab kaardil ja põhjendab, miks ja millistes piirkondades sai alguse põlluharimine; • teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, • varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim; • teab ning näitab kaardil Eesti ja kodukoha esimesi inimasustusalasid. 		
Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):		
Loodusõpetus: flora ja fauna muinasaja Eestis		
TEEMA: Vanad Idamaad.		
<p>Vana-Egiptus</p> <p>Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon</p> <p>Eluolu. Religioon. Kultuurisaavutused</p> <p>Mesopotaamia</p> <p>Sumerite linnriigid, leiutised: ratas, potikeder</p> <p>Hammurabi seadused</p> <p>Eluolu. Religioon. Kultuurisaavutused</p> <p>Iisraeli ja Juuda riik</p> <p>Ainujumala usk</p> <p>Vana Testament</p> <p>Kümme käsku</p>		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat; • kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia või Juuda riigi näitel; 		

- tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid ja Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
- seletab mõisteid linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester, Vana Testament.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

Matemaatika: esimesed mõtlejad ja saavutused matemaatilises maailmas

Kunst: Egiptuse kunst

TEEMA: Vana-Kreeka.

Vanim kõrgkultuur Euroopas

Kreeka loodus ja rahvastik

Kreeta ja Mükeene kultuur

Kreeka linnriigid

Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine.

Vana-Kreeka kultuur ja eluolu

Eluolu ja mütoloogia.

Olümpiamängud.

Homeroose kangelaseepika, ajalookirjutus, teater, kunst, arhitektuur, skulptuur, vaasimaal. Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.

Õpitulemused:

- Näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat, Spartat;
- teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
- kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
- võrdleb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

Matemaatika: püramiidi pindala, ruumala ja pinnalaotus

TEEMA: Vana-Rooma.

Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud

Rooma linna tekkimine

Kuningad

Vabariigi algus

Rooma vabariik, ühiskondlik korraldus

Rooma võimu laienemine Vahemeremaades. Hannibal, Caesar. Vabariigi lõpp

Rooma keisririik

Ühiskondlik korraldus. Augustus

Rooma impeerium ja selle lõhenemine

Vana-Rooma kultuur ja eluolu

Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ristiusu teke, Uus Testament.

Õpitulemused:

- Näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;
- teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;
- selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;

- iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: vabariik, foorum, kapitolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

Ühiskonnaõpetus: ühiskonnapüramiid.

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: 2	Klass: 6	Tundide arv: 1
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused): Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamusalalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega. Võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seondult, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid. II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.</p>		
TEEMA: Mina ja suhtlemine.		
Õpitulemused:	Õppesisu	
<p>Selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb. (mõistab enesehinnangu olemust. Saab aru, et enesehinnang on osa tema minapildist.) Selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi. (oskab nimetada enda erinevaid omadusi, mõistab, et ennast saab pidevalt arendada) Mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest. (mõistab, et tema ise saab suunata oma tegevusi) Seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga. (õpib tundma oma huvisid ning seostama neid tulevikuga)</p>	<p>Enesetundmine. Mina-pilt (kirjeldav ja hinnanguline osa). Enesehinnang. Enesehinnangu kujunemine. Eneseanalüüs. Oma omaduste ja väärtuste selgitamine ja arendamine. Ettevõtlikkus, selle väljendumine tegutsemisel. Ettevõtlikkuse tähtsus igapäevaelus ja ühiskonnas. Ettevõtlikkus ja tööelu.</p>	
TEEMA: Suhtlemine teistega.		
Õpitulemused:	Õppesisu:	
<p>Kirjeldab, millest suhtlemine koosneb. (mõistab suhtlemise olemust, toob näiteid suhtlemise komponentide kohta) Eristab mittemverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid. (mõistab suhtlemise kompleksust) Eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele. (iseloomustab erinevaid käitumisviise) Teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära. Teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel. Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja</p>	<p>Suhtlemise mõiste. Suhtlemise olemus (teise tajumine, teabevahetus, mõjutamine) Verbaalne suhtlemine Mittemverbaalne suhtlemine. Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele. Kehtestava käitumise viisid. Kehtestava käitumise põhimõtted ja eelised Ühiskonnas juurdunud uskumuste ja hoiakute mõju inimesele. Eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele. Sallivus. Aktsepteerimine. Enesekohased ja sotsiaalsed oskused „Ei“ ütlemist eeldavad olukorrad.</p>	

<p>teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. (nimetab kahjustavaid käitumisviise, selgitab, kuidas enese eest seista ilma teisi kahjustamata) Toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme. (mõistab enda vastutust erinevates suhtluskeskkondades)</p>	<p>“Ei” ütlemise viisid, julgus ja tähtsus. Internet Interneti võimalused ja ohud Turvaline internetikasutus. Viisakas, austav ja hooliv suhtlemine.</p>
TEEMA: Suhted teistega.	
Õpitulemused:	Õppesisu:
<p>Toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi. (nimetab inimeste erivajadusi) Toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest. (selgitab miks sõbralik käitumine on kasulik) Demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist. (nimetab sotsiaalseid oskusi, toob näiteid sotsiaalsete oskuste kohta) Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada. (mõistab, et kõik tunded on normaalsed, oskab oma tundeid väljendada ennast ja teisi kahjustamata)</p>	<p>Inimeste erinevused. Vajadused. Väärtused. Erivajadused. Sallivus. Vastutus enda sõnade ja tegude eest, s.h internetis. Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sõprus. Empaatia. Tunded ja nende tõhus väljendamine.</p>
TEEMA: Konfliktid ja probleemilahendus.	
Õpitulemused:	Õppesisu:
<p>Selgitab konflikti häid ja halbu külgi. Näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi. (nimetab erinevaid probleeme, toob näiteid erinevate tõhusate probleemilahenduste kohta) Kirjeldab, kuidas kaaslaste võivad mõjutada otsustamist. (nimetab mõjutamise viise)</p>	<p>Konflikt kui suhtepeblem Konfliktide põhjused, tagajärjed, lahendamise viisid. Probleemide lahendamise viisid, s.h internetis - tõhusad ja mittetõhusad. Koostöö võimalused Koostöise tegevuse eelised. Kaaslaste mõju otsustele. Abistav ja kahjustav mõju. Grupi surve. Mõjutamine. Mõjutamise viisid (ähvardamine, äraostmine, nõu andmine, kingituste tegemine, vastuteene ootamine, veenmine).</p>
TEEMA: Positiivne mõtlemine.	
Õpitulemused:	Õppesisu:
<p>Toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta. Märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi.</p>	<p>Positiivne mõtlemine. Positiivne enesesisendus. Positiivsed omadused.</p>
Põhimõisted:	
<p>Mina-pilt (kirjeldav ja hinnanguline osa). Enesehinnang. Eneseanalüüs. Väärtused. Positiivne mõtlemine. Mõjutamine. Konflikt kui suhtepeblem. Erivajadus. Sallivus. Verbaalne suhtlemine Mitteverbaalne suhtlemine.</p>	

Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele. Eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele.

Digipädevused:

Kasutab digiseadmeid info leidmisel ja tööde vormistamisel.

Praktilised tööd:

Meeskonnamängud, rühmatööd, esitlused, mõistekaardid, plakatid jne.

Kooliastme lõpuks omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud:

1. Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist.
2. Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.
3. Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.
4. On loov ja ettevõtlik.
5. On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.
6. Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena.
7. Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid.
8. Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi.
9. Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust.
10. Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest.
11. Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.
12. Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida.
13. Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.
14. Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärgi.
15. Mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ühiskonnaõpetus
Kooliaste: 2	Klass: 6	Tundide arv: 1
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused): Õpilane eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja. Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.</p>		
TEEMA: Sotsiaalsed suhted.		
Inimesed meie ümber, kogukonnad. Euroopa riigid ja rahvad. Sallivus. Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm). Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö Kodukohas tegutsevad seltsid, klubid ja ühendused. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus.		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • Seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus; • nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone; • nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; • toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ja nende rikkumise kohta; • suhtub sallivalt erinevustesse; • teab ja hoiab kogukonna traditsioone; • teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus); • nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis. • seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus; • nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone; • nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; • toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ja nende rikkumise kohta; • suhtub sallivalt erinevustesse; • teab ja hoiab kogukonna traditsioone; • teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus); • nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis. 		
Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):		
Geograafia: Euroopa riigid ja rahvad		
TEEMA: Demokraatia.		
Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine Rahva osalemine ühiskonna valitsemises. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon.		

Peamised inimõigused (õigus elule ja vabadusele, inimväärikusele jne).
Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas
Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses.
Kallavere Kooli sisekord (kodukord).
Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Õpitulemused:

- Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;
- iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud);
- nimetab ja austab inimõigusi;
- teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
- teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;
- teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.
- kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
- märkab ja arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel.
- toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
- tunneb ÜRO Lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

Ajalugu – Sparta ja Ateena demokraatia.

TEEMA: Töö ja tarbimine.

Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.
Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe.
Elukutsed ja ettevõtted kodukohas.
Teadlik, säästev tarbimine.

Õpitulemused:

- Teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
- teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega planeerida;
- teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
- iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed;
- selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;
- oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ja tunneb tarbija õigusi.

TEEMA: Meedia ja teave.

Raamatukogu, Internet.
Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon.
Teadlik infotarbimine ja -edastamine.
Autoriõiguste kaitse.

Õpitulemused:

- Oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid, entsüklopeediat;
- oskab eristada fakti ja arvamust;
- oskab oma teadmisi ja seisukohti esitada; loob, kasutab ning jagab infot;

- väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingule; tunneb autorina vastutust oma teose eest, teadvustab autorikaitsega seonduvaid probleeme Internetis;
- tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;
- mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

Informaatika: autoriõigused; pildid internetis

Tehnoloogiaõpetus: disain

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ajalugu
Kooliaste: 3	Klass: 7	Tundide arv: 2
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):</p> <p>Keskaja algust seostatakse enamasti antiikkultuuri hävinguga: Kreeka ja Rooma kirjanike ning filosoofide teosed unustati, lagunesid kuulsad Rooma teed, paljud Rooma-aegsed linnad kaotasid tähtsuse. Keskaja perioodi pikkuseks on u 1000 aastat, mis jagatakse selle paremaks mõistmiseks vara-, kõrg- ja hiliskeskajaks.</p> <p>Oluline on tajuda tänapäeva ja keskaja ühiskonna erinevusi, aga ka seda, mida väärtustame tänapäevani (nt mõtteid rüütlikoodeksist), institutsioonide erinevusi ja sarnasusi. Selle kaudu õpitakse võrdlema ja nägema seoseid, nt kiriku roll keskaja ühiskonnas ja kes täidab neid ülesandeid täna. Traditsioonilise käsitluse järgi on keskaegses ühiskonnas igal inimrühmal (seisusel) oma nimetus, ülesanne ja kindlad piirid, tegelikus elus kippusid piirid olema siiski üsna hägused. Oluline on mõista, et keskaegne inimene elas teistsuguses ruumijaotuses kui tänapäeva inimene. Õpilane mõistab, et keskajal (periood 13. sajandist 16. sajandi keskpaigani) ei ole Eestit tänases tähenduses, vaid on territoorium (Estland, Estonia). Poliitiliselt, majanduslikult ja kultuuriliselt on tegemist Vana-Liivimaaga (Livonia, Livland, Alt-Livland), mis koosnes erinevatest piirkondadest. 7-8% elanikkonnast elas linnades, valdav enamus maal. Liivimaa ühiskond oli etniliselt erikeelne.</p>		
TEEMA: Maailm keskajal 476 – 1492.		
<p>Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna üldiseloostus ja periodiseering. Läänikord, eluolu.</p> <p>Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frangi riik: Frangi riigi teke, Riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, Kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa • Araablased: Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, Araabia kultuur ja selle mõju Euroopale • Bütsants: Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik • Linnad ja kaubandus: Linnade teke ja eluolu, Hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, Linnade valitsemine • Põhja-Euroopa ja Eesti: Skandinaavia eluviis ja ühiskond, Viikingite retked, Eesti keskajal, Eluolu muinasaja lõpus, muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, Ühiskonna struktuur. Valitsemine.; Liivi ordu. Linnad.; Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul/Jõelähtme kihelkonna vanem asustus ja eluolu muinasaja lõpul; Rebala kalmed. • Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel: Saksa-Rooma keisririik, Parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, Eluolu keskajal. 		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; • teab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; • teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, iseloomustab keskaegse linna eluolu; • iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemise tagajärgi; • iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi; • kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi; • toob esile ristisõdade eesmärgid ja tulemused; • nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust; • teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik; 		

- seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka;
- teab, kes olid Karl Suur, Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)

Matemaatika: araabia numbrid Euroopas. Geograafia: Lähs-Ida; maailma rahvad.

TEEMA: Maailm varauusajal 1492 – 1600.

Ühiskond varauusajal: Uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia, majandussuhted, humanism. Kujutav kunst, Leonardo da Vinci

Suured maadeavastused: Ameerika avastamine, Maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades

Reformatsioon: Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther

Eesti 16. Sajandil: Reformatsioon, Haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed

Õpitulemused:

- Teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
- seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
- seletab mõisteid: maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism;
- teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)

Geograafia: geograafia: kaardiõpetus.

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: 3	Klass: 7	Tundide arv: 1
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):		
Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid pöngusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.		
TEEMA: Inimese areng ja murdeiga.		
Õpitulemused:	Õppesisu:	
Kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele; Seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega; Selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast.	Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine, pärilikkus, keskkonna mõju, inimese valikud. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Murde- ja noorukiea iseloomulikud tunnused. Suguküpsus, sootunnused, keha muutumine. Murde- ja noorukiea iseloomulikud tunnused. Suguküpsus, sootunnused, keha muutumine.	
TEEMA: Inimene, valikud ja õnn.		
Õpitulemused:	Õppesisu:	
Selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang; Analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus; Analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel.	Minapilt - kirjeldav ja hinnanguline aspekt minapildist. Positiivse minapildi kujundamine. Eneseanalüüs, väärtused, teadlikud valikud ja vastutus elus. Enesekasvatuse võtted. Enesearendamine oma elutee kujundamisel. Positiivne suhtumine endasse ja teistesse kui) heaolu alus.	
TEEMA: Inimene ja rühm.		
Õpitulemused:	Õppesisu:	
Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest; Toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist; Analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades; Kirjeldab rühma mõju käitumisele.	Rühm. Erinevad rühmade liigid. Erinevad rollid, reeglid ja normid rühmas. Inimeste õigused ja kohustused erinevates rühmades. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Koostöised ja võistluslikud rühma tegevused. Hoolivuse, austuse, õigluse ja vastutustunde väärtustamine koostöises tegevuses. Konformsus. Sõltumatus. Autoriteet. Toimetulek rühma survega ennast ja teisi kahjustavates olukordades.	
TEEMA: Turvalisus, tervise-ja riskikäitumine.		
Õpitulemused:	Õppesisu:	
Analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese	Inimese heaolu komponendid (sh vaimne heaolu).	

<p>vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida; Analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas paremini seista laste heaolu eest; Analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil; Toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid;</p>	<p>Laste heaolu mõjutavad tegurid (materiaalne, füüsiline, vaimne, sotsiaalne) kogukonna tasandil. Lapse ja noore vaimse heaolu tõstmise võimalused koolis ja kogukonnas. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine indiviidi tasand: tõhusad sotsiaalsed oskused ja keeldumisoskused. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine: kogukonna ja ühiskonna tasand. Lapse õigused ja kohustused peres, koolis ja ühiskonnas. Laste ja noorte õigusi, tervist ja heaolu kaitsvad seadused.</p>
Põhimõisted:	
<p>Areng. Küpsemine. Kasvamine. Inimese elukaar. Minapilt. Rühm. Konformsus. Sõltumatus. Autoriteet. Inimese heaolu komponendid. Uimastid.</p>	
Digipädevused:	
<p>Esitluste ja kirjalike tööde vormistamine. Info otsing ja materjalide vaatamine.</p>	
Praktilised tööd:	
<p>Esitlused. Mõistekaardid. Joonistused. Plakatid.</p>	
Kooliastme lõpuks omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist. 2. Mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas. 3. Teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse. 4. Väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel. 5. On loov ja ettevõtlik. 6. Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena. 7. Teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv. 8. Teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega. 9. Kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi. 10. Väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise. 11. Mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi. 12. Mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid. 13. Mõistab eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus. 14. Väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta. 	

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ajalugu
Kooliaste: 3	Klass: 8	Tundide arv: 2
Õppeaine kirjeldus:		
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):</p> <p>Varauusaeg on periood ajaloos, kus eurooplased allutasid järk-järgult suurema osa maailmast oma poliitilise ülemvõimu alla, millele lisandus koos ristiusu levitamisega euroopaliku kultuuri pealesurumine. Mitte ühelgi teisel ajastul ei ole Euroopa mõju kogu maailma ajaloole olnud nii märkimisväärne kui varauusajal. Õpilane õpib märkama ja sõnastama seoseid ning ajaloos toimunud sündmuste mõju inimkonna erinevatele eluvaldkondadele.</p> <p>Prantsuse revolutsioon on uusaja suursündmus, mis muutis Euroopas valitsenud seisuslikku ühiskonnakorraldust. Keskajast pärinenud seisustel olid erinevad õigused, samas jõukuse tase seisuse piires oli väga erinev. Suuremal osal rahvast ei olnud poliitiliste otsuste tegemisel mingit kaasaráákimisõigust, samas kui majanduslikult omati märkimisväärset võimu. Prantsuse revolutsioon tõi kaasa ühiskonnas inimeste majandusliku ja sotsiaalse võrdsustamise.</p> <p>Õpitakse nägema, et põhjused viivad tagajärgedeni, et muudatusi ühiskonnas on viidud läbi nii reformide kui ka revolutsiooni teel ja nende mõju ulatub tänapäevani.</p>		
TEEMA: Maailm 1600-1815.		
<ul style="list-style-type: none"> • Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas • Absolutismi kujunemine, Louis XIV • Valgustusfilosoofia • Inglise kodusõda ja restauratsioon • Inglismaa ja Prantsusmaa • 18. saj. valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II • Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus • Valitsemine: keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord • Põhjasõda, Peeter I • Eesti talurahvas 17.-18. sajandil • Muutused majanduses ja poliitikas • Vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna) • Asustus ja eluolu paikkonnas 17.–18. sajandil • Usa iseseisvumine • Iseseisvussõda • USA riiklik korraldus • Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu • Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg • Napoleoni reformid • Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. • Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena. • Kultuur • Barokk • Klassitsism 		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile; • iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism; • selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju; 		

- toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: valgustus, valgustatud absolutism, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism;
- teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)

- geograafia: kaardiõpetus
- kunstiõpetus: baroki ja klassitsismi stiilinäited

TEEMA: Maailm 1815-1918.

- Industriaalühiskonna kujunemine
- Tööstuslik pööre
- Vabrikutootmine
- Linnastumine
- Industriaalühiskonna sotsiaalne pale
- 19. sajandi poliitilised õpetused
- Rahvuslus ja rahvusriigid
- Rahvusluse tõus Euroopas
- Rahvusriigi loomine Saksamaa näitel
- Saksa keisririik
- Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul
- Vene impeeriumi äärealade poliitika
- Talurahvaseadused
- Rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused
- Venestusaeg
- 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed
- Esimene maailmasõda
- Uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas
- Sõja põhjused, kulg ja tagajärjed
- Maailmasõja mõju Eestile
- Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani
- Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul
- Eluolu
- Ajakirjandus
- Seltsiliikumine, sh Jõelähtme kihelkonnas
- Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther

Õpitulemused:

- näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- selgitab Eesti iseseisvumist;
- teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;

- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)

Geograafia: Euroopa kaardi loomine.

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: 3	Klass: 8	Tundide arv: 1
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):</p> <p>Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane.</p> <p>Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatuse ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamusevalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.</p> <p>Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.</p> <p>Inimeseõpetuse III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile minna-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.</p>		
Õppesisu:	Õpitulemused:	
<p>TERVISE KÄITUMINE</p> <p>Tervis kui heaoluseisund ja tervise aspektid - füüsiline tervis, vaimne tervis ja sotsiaalne tervis.</p> <p>Tervise aspektide vastastikused seosed.</p> <p>Tervisliku eluviisi (toitumine, kehaline aktiivsus, piisav puhkus ja uni) mõju tervise erinevatele aspektidele.</p> <p>Tervisealased infoallikad,</p> <p>Tervisealaste infoallikate usaldusväarsus.</p> <p>Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad.</p> <p>Stress. Stressiga toimetulek.</p> <p>Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.</p> <p>Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad.</p> <p>Tegurid, mis mõjutavad enda tervise seisundit.</p> <p>Eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse ning tervisteenuste mõju inimese tervisele.</p> <p>Tervisliku eluviisi tähtsus igapäevaelus.</p> <p>Tegurid, mis mõjutavad Eesti rahvastiku (sh noorte) tervisenäitajad.</p> <p>Keskkonnatedalik tegevus lähiümbruses ja kogukonnas kui terviseedendus.</p> <p>SUHTED JA SEKSUAALSUS</p> <p>Suhe. Suhte liigid (peresuhe, sõprusuhe, paarisuhe).</p> <p>Lähisuhe ja tunded lähisuhtes.</p>	<p>Toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest;</p> <p>Analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele.</p> <p>Analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele.</p> <p>Teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot;</p> <p>Analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväarsust.</p> <p>Analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida.</p> <p>Toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest;</p> <p>Analüüsib enda tervise seisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis.</p> <p>Analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus.</p> <p>Toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis.</p>	

Paarisuhte loomine, säilitamine, katkemine.
 Inimlik lähedus ja soojus suhetes. Kiindumussuhted varases lapseas lapse ja vanema vahel. Sõprus, meeldimine, armumine, armastus.
 Armastuse liigid ja mitmekesisus paarisuhtes.
 Lähisuhtevägivad ja selle liigid.
 Turvalised lähisuhted.
 Abi saamise võimalused.
 Seksuaalsus.
 Seksuaalsuse mitmekesisus.
 Seksuaalkäitumine.
 Sooidentiteet, Sooline mitmekesisus. Bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu. Sooline eneseväljendus (feminiinne, androgüünne, maskuliinne)
 Seksuaalne orientatsioon.
 Laste ja noorte seksuaalsuse arengu põhietapid (seksuaalsuse trepp.)
 Erineva seksuaalse orientatsiooni ja sooidentiteediga inimeste õigused ja võrdne kohtlemine.
 Turvaline seksuaalkäitumine. Vastutus.
 Rasestumisvastased meetodid.
 Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine.
 Suguelundite ehituse ja talitluse seos suguküpsuse saabumise, viljakuse ja rasestumisvastaste meetoditega.
 Seksuaalõigused, seksuaalne enesemääramisõigus.
 Seksuaalsusega seotud müütide ja soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele.

TURVALISUS, TERVISE- JA RISKIKÄITUMINE

Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalda vormid.
 Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused.
 Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad väärarvamused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvus.
 Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

Selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata;
 Kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus.
 Analüüsib suhtevägivalla avaldumisvormi ja põhjusti, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest.
 Selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust;
 Mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele.
 Toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest.
 Analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi.
 Toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele.
 Demonstreerib õpituatsioonis inimväarikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi.
 Analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil.
 Demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi.

Põhimõisted:

Tervis kui heaoluseisund. Tervislik eluviis. Tervisealased infoallikad, nende usaldusväärsus. Vaimne heaolu.aitavad Stress ja sellega toimetulek. Kriis. Käitumine kriisiolukorras. Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi tähtsus igapäevaelus. Keskkonnatedalik tegevus. Suhe. Suhte liigid (peresuhe, sõprusuue, paarisuhe).
 Lähisuhe, tunded .Paarisuhted. Kiindumussuhted. Sõprus. Meeldimine, armumine, armastus, armastuse liigid. Lähisuhtevägivad ja selle liigid. Seksuaalsus. Seksuaalkäitumine. Sooidentiteet. Seksuaalne orientatsioon. Seksuaalsuse trepp. Õigused ja võrdne kohtlemine. Turvaline seksuaalkäitumine. Vastutus. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalsel teel levivad haigused.
 Koolikiusamine, koolivägivald. Uimastid ja nende toime tervisele. Sõltuvus.
 Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades. Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused.

Digipädevused:	
Kasutab Digiseadmeid info leidmisel ja tööde esitlemisel.	
Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)	Praktilised tööd:
https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pageld=211453883	https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pageld=211453883
Kooliastme lõpuks omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist. 2. Mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas. 3. Teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse. 4. Väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel. 5. On loov ja ettevõtlik. 6. Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena. 7. Teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv. 8. Teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega. 9. Kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi. 10. Väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise. 11. Mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi. 12. Mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid. 13. Mõistab eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus. 14. Väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavat küsimuste kohta. 	

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ajalugu
Kooliaste: 3	Klass: 9	Tundide arv: 2
<p>Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):</p> <p>1920. aastaid on nimetatud Euroopas demokraatia võidukäigu ja patsifismi ajastuks. Tänu demokraatlike riikide võidule Esimeses maailmasõjas süvenes “vanades” demokraatlikes riikides nimetatud riigikord veelgi. Leiutised ja uuendused teaduse ja tehnika vallas jõudsid inimeste igapäevaellu, tõusis naiste roll ühiskonnas. Eesti sai pärast iseseisvuse saavutamist osaks Euroopa kultuuriruumist, mistõttu on oluline käsitleda Eesti ajalugu seostatuna Euroopa ja maailma ajalooaga.</p> <p>Kahe maailmasõja vahelise perioodi arengu katkestas ülemaailmne majanduskriis. Majandusraskustele lisandusid rahvuslikud, sise- ja välispoliitilised probleemid, mis löid tingimused autoritaarsete ja totalitaarsete jõudude esiletõusuks.</p> <p>Eesti Vabadussõda on üks kümnetest sõdadest, mida peeti pärast Esimese maailmasõja lõppu ja mille tulemusena sündis Kesk- ja Ida-Euroopas mitmeid rahvusriike. Vabadussõda on üks olulisimaid ja keerulisimaid ajajärke Eesti riigi ajaloos.</p> <p>Esimest korda ajaloos võitlesid eestlased oma riigi eest oma lipu all. Vabadussõja ajalugu on eelkõige inimeste lugu, kes tagasid oma vapruselga Eesti riigi püsijäämise. Eesti rahva iseseisvus ja vabadus ei ole iseenesest mõistetav. Teise maailmasõja käsitlemisel on võimalus allikate põhjal muuhulgas arutleda põhjalikumalt inimõiguste teemal: mõelda, miks ja missuguseid valikuid teevad ja kuidas käituvad inimesed olukorras, kus neil on väga vähe või pea olematud valikud.</p> <p>Sõda muutis kardinaalselt jõudude vahekorda maailmas. Kuna NSVL laiendas järk-järgult oma mõjuvõimu Ida-Euroopas ning lääneriigid ei suutnud Moskva laienemist takistada, kujunes välja uus suurriikide-vaheline vastasseis - külm sõda. Vaatamata ideoloogilisele vastuolule püüti viia rahvusvahelised suhted uuele tasandile.</p>		
TEEMA: Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-193.		
<ul style="list-style-type: none"> • Rahvusvaheline olukord <ul style="list-style-type: none"> ○ Pariisi rahukonverents ○ Poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda ○ Versailles'süsteem ○ Rahvasteliidu tegevus ja mõju ○ Sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas • Maailmamajandus <ul style="list-style-type: none"> ○ Ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed ○ Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. ○ Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena. • Kultuur <ul style="list-style-type: none"> ○ Barokk ○ Klassitsism • Demokraatia ja diktatuurid 1920. – 1930. aastail <ul style="list-style-type: none"> ○ Demokraatia ja diktatuuri põhijooned ○ Demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel ○ Autoritarism Itaalia näitel ○ Totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel • Eesti Vabariik <ul style="list-style-type: none"> ○ Vabadussõda ○ Asutav Kogu: maareform ja põhiseadus ○ Demokraatliku parlamentarismi aastad ○ Vaikiv ajastu ○ Majandus 		

- Kultuur ja eluolu
- Välispoliitika
- Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel
 - Uued kultuurinähtused
 - Teadus
 - Tehnika areng: aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film
 - Kirjandus ja kunst
 - Uued propagandavahendid
 - Kultuur ja eluolu paikkonnas 20. sajandi algul

Õpitulemused:

- näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi;
- toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- kirjeldab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu;
- teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

- geograafia: Euroopa ja Eesti asend
- kirjanus: memuaarid, päevikud

TEEMA: Teine maailmasõda 1939-1945.

- Rahvusvaheline olukord
- Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP.
- Sõjategevuse üldiseloomustus
 - Sõja algus ja lõpp
 - Sõdivad pooled, rinded
 - Holokaust
 - ÜRO asutamine
- Eesti Teise maailmasõja ajal
 - Baaside ajastu
 - Iseseisvuse kaotamine
 - Juuniküüditamine
 - Sõjategevus eesti territooriumil
 - Nõukogude ja saksa okupatsioonid
 - Teise maailmasõja mõjud paikkonnas

Õpitulemused:

- teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel;
- teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed;
- kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu;
- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;
- seletab mõisteid MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, ÜRO.

TEEMA: Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000.

- Külma sõda
 - Külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad
- Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel
- USA ühiskond: sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika
- Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted
- Kommunistlikud riigid
 - Kommunistliku süsteemi teke
 - NSV Liit: stalinism, sula, stagnatsioon
- Eesti Nõukogude okupatsiooni all
 - Piiride muutumine
 - Repressioonid
 - Kollektiviseerimine
 - Industrialiseerimine
 - Poliitiline juhtimine
 - Kultuur ja eluolu
- Kommunistliku süsteemi lagunemine
 - Perestroika ja glasnost
 - Mihhail Gorbatšov
 - Boris Jeltsin
 - Saksamaa ühinemine
- Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine
 - Laulev revolutsioon
 - Balti kett
 - Põhiseadusliku korra taastamine
- Maailm 1990. aastail
 - Üldülevaade
 - Euroopa Liidu laienemine
 - NATO laienemine
 - Uued vastasseisud
- Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel
 - Teaduse ja tehnika areng: aatomiuringud, infotehnoloogia
 - Massikultuur
 - Naine ja ühiskondlik elu
 - Muutused mentaliteedis
 - Poliitilised liikumised, kultuur ja eluolu ning ajalooline mälu ja mäluasutused kodukohas.

Õpitulemused:

- teab külma sõja põhijooni ning toob esile selle avaldumist ja vorme, näitab kaardil tähtsamaid külma sõja aegseid kriisikoldeid;
- teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
- kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- kirjeldab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- kirjeldab Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;

- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon;
- teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

- geograafia: vanad kultuuripiirkonnad ja kultuuriobjektid, usundid

Ainekava põhikoolile/gümnaasiumile	Ainevaldkond: SOTSIAALAINED	Õppeaine: Ühiskonnaõpetus
Kooliaste: 3	Klass: 9	Tundide arv: 2
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):		
Aine põhifookus on kriitilise analüüsisioskusega kodaniku kujundamisel, kes huvituks oma kodukandis ja laiemalt maailmas toimuvast. Mõistaks enda rolli märkajana, osalejana ning sekkujana perekonna, kogukonna ja ühiskonna tasandil.		
TEEMA: Ühiskond ja sotsiaalsed suhted.		
<ul style="list-style-type: none"> • Infoühiskond <ul style="list-style-type: none"> ○ Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne. ○ Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur. ○ Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahetõed, tulud ja kulud meedias). ○ Autoriõigused ja –vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine. ○ Teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine. • Ühiskonna sotsiaalne struktuur <ul style="list-style-type: none"> ○ Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm. ○ Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalse sidusus. Sotsiaalne tõrjutus. ○ Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus. ○ Väärtused ja identiteetid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle probleemid. • Ühiskonna institutsionaalne struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor <ul style="list-style-type: none"> ○ Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused). ○ Erasektor kui kasumile suunatud sektor. ○ Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused. • Ühiskonnaliikmete õigused <ul style="list-style-type: none"> ○ Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel ○ Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. ○ Lapse õigused, kohustused ja vastutus. ○ Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus. 		
Õpitulemused:		
<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, reklaam ja plagiaat; • orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada; • märkab probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, et leida probleemidele lahendus; • mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks; • tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt. • teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus; • märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi; • väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust; • mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega. 		

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;
- selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused;
- tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;

tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

Geograafia: migratsioon Euroopas, sh Eestis ja selle mõju ühiskonnale

TEEMA: Riik ja valitsemine.

- Demokraatia
 - Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.
 - Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal.
 - Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused.
- Eesti valitsemiskord
 - Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.
 - Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem. Korrakohase kohtupidamise reeglid. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.
 - Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.
 - Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.
 - Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused- ja kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ja kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused.
 - Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Õpitulemused:

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;
- selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igapäevase võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;
- oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu;
- selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;
- tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);
- tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;
- suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;

- mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
- teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi;
- selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana ning nimetab Eesti parlamendierakondi.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link)

- ajalugu – Sparta ja Ateena demokraatia.

TEEMA: Kodanikuühiskond.

- Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused.
- Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Osalusvõimalused noortele. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid.
- Noorteprojektid.
- Käitumine kriisioludes.

Õpitulemused:

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, mittetulundusühing, kodanikuosalus, kodanikualgatus;
- mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;
- oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;
- algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.

TEEMA: Majandus.

- Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas.
- Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.
- Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja tööotsijatele.
- Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine.
- Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.

Õpitulemused:

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeerimine, tarbijakaitse;
- tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;
- analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel;
- iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärgi, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- tajub ja teadvustab infokeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida oma eesmärkide ja autoriõiguse järgi.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja link):

- geograafia: majandusressursid.